

EUSEBIU CAMILAR

POVESTIRI EROICE
STEJARUL DIN BORZEȘTI

Prefață de Lucian Pricop

EDITURA CARTEX 2000

CUPRINS

<i>Literatura ca lecție de istorie (Lucian Pricop)</i>	7
Când a venit Darius și a cerut pământ și apă	9
Vulturii de pe Cele Șapte Coline.....	20
Mircea cel Mare	32
Păduri înfricoșate	81
Zimbrul	89
Stejarul din Borzești	162
Vrancea	169
Liniștea vântului	187
Pulberi în mers	199
Vremea lui Ion Vodă	244
<i>Glosar</i>	261

Literatura, ca lecție de istorie

Literatura educativă (pentru junii cititori) are în bibliografia obligatorie una dintre cărțile lui Eusebiu Camilar (1910–1965): *Povestiri eroice*. De la prima sa ediție, în 1959, „Când a venit Darius și a cerut pământ și apă“, „Zimbrul“, „Vremea lui Ion Vodă“, dar mai presus de acestea *Stejarul din Borzești*, au invadat imaginarul național al copiilor.

În perioada ce a urmat, atât *Povestiri eroice*. *Stejarul din Borzești* cât și *Poarta furtunilor* (volum ce precede ca apariție cartea de față, fiind tipărită în 1955) au fost reeditate de câteva ori¹. Așa cum semnala Mihai Gafița, „pentru literatura noastră destinată unor mase largi, pentru scriitori și pentru editură – reprezintă un succes“². Era un succes din toate punctele de vedere, atâta vreme cât părți ale acestor povestiri fuseseră publicate încă înainte în *Gazeta literară*³, iar apoi un alt fragment fusese inclus în manualul de istorie pentru școala primară.⁴ Pentru recuperarea memoriei noastre culturale, trebuie spus că prezența în manualele comuniste (unice) trecea prin multiple filtre politice, literare, culturale. Dar, cel care prima era cel politic.

Să fii patriot român în anii ocupației sovietice era în bună măsură un act de curaj, deși derapaje naționaliste devin „firești“ în acea vreme de schimbare a politicii oficiale.

¹ În 1959, 1961, 1964 și 1983.

² M. Gafița, „Cronică literară: Eusebiu Camilar – Poarta furtunilor“, în *Gazeta literară*, II, nr. 27, 7 iulie 1955, p. 2.

³ E. Camilar, Ștefan cel Mare (fragment), în *Gazeta literară*, I, nr. 16, 1 iulie 1954, p. 3.

⁴ *Istoria Patriei pentru clasa a IV-a elementară*, București, Editura de Stat Didactică și Pedagogică, 1955 și 1956, p. 8-10.

Cum preocuparea noastră de azi nu este nici cum evoluează discursul cultural în funcție de politica oficială și nici cât de afini cu malversațiunile istoriei sunt scriitorii români, ne vom opri în câteva rânduri asupra rolului cărții lui Eusebiu Camilar asupra formării unor deprinderi de cunoaștere a trecutului prin intermediul ficțiunii.

Îmbinare între poveste, legendă și elemente de istorie consacrată, *Povestirile eroice* sunt construcții narative cu cheie morală. Așa cum folclorul românesc utilizează cu predilecție modele comportamentale cu valoare generală pentru a organiza o lume a satului, narațiunile lui Camilar ating aceeași coardă a sensibilității noastre la un prototip uman exemplar. Pentru că eroii săi sunt ghidați astfel încât să fie credibili pentru copiii (de vârstă școlară) aflați în căutare de supereroi. Cu toată această miză (înaltă și universal valabilă), ceea ce dă veridicitate este paradoxal nu acțiunea, ci comentariul auctorial cu caracter de filosofie a istoriei. Și încă „un detaliu“: libertatea de a fantaza. Expunerea riguroasă este completată cu „pauze“ pentru fantazare, pe care cititorul le umple cu propria imaginație creatoare cu acțiune, dialog, identificare cu personajele etc.

De ce îl (de)plângem pe Mitruț, eroul copil din *Stejarul din Borzești*? Pentru că ne înfiorăm la gândul că vremea năvălirilor tătare se poate repeta... iar uciderea unui copil nevinovat (ca orice copil, de altfel) este și azi la fel de gravă cum a fost pe vremea lui Ștefăniță sau a lui Ștefan cel Mare.

Pentru Eusebiu Camilar, elementul de tradiție folclorică ajută la accesibilizarea textului, iar selecția figurilor centrale ale istoriei noastre (Decebal, Mircea cel Bătrân, Vlad Țepeș, Petru Rareș, Gheorghe Doja, Ion Vodă) vizează aceeași acoperire de audiență. Desigur, publicul țintă este unul școlar, așa încât referința istorică excentrică ar fi diminuat din circulația cărții.

Câteva generații au citit înainte de căderea comunismului această carte sub imperiul unei evadări din cotidianul opriment; alte câteva mii de copii de vârstă școlară s-au contaminat de militantismul patriotic al lui Eusebiu Camilar.

Nu este singurul scriitor colportor de mesaje înalte în spațiul cultural național. Are predecesori de seamă: Hasdeu, Iorga, Sadoveanu, dar și contemporani ori continuatori de linie: Dumitru Almaș, Alexandru Mitru, Petru Demetru Popescu, George Șovu și mulți alții.

Lucian Pricop